

Knjižnični programi i usluge za djecu i mladež

Varošanec, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:195363>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Ana Varošaneć

Knjižnični programi i usluge za djecu i mladež

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Ana Varošaneć

20153

Knjižnični programi i usluge za djecu i mladež

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentor: prof. dr. sc. Aleksandra Horvat

Rijeka, 8. rujna 2016.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Narodne knjižnice	5
3. Djeca i mladež kao korisnici.....	7
3.1. Važnost knjižnice za djecu.....	7
3.2. Važnost knjižnice za mladež.....	8
3.3. Pravo djeteta na informaciju	11
4. Općenito o odjelima za djecu i mladež narodnih knjižnica.....	15
4.1. Odjeli za djecu narodnih knjižnica	15
4.1.1. Povijest odjela za djecu.....	16
4.1.2. Svrha odjela za djecu	18
4.1.3. Usluge za najmlađe	21
4.2. Odjeli za mladež narodnih knjižnica	24
4.2.1. Povijest odjela za mladež.....	25
5. Primjeri programa i usluga za djecu i mladež u istraženim narodnim knjižnicama	26
5.1. Programi i usluge za djecu u narodnim knjižnicama.....	26
5.1.1. Programi i usluge za djecu u Knjižnici „Nikola Zrinski“ Čakovec.....	26
5.1.2. Programi i usluge za djecu u Knjižnicama grada Zagreba ...	31
5.1.3. Programi i usluge za djecu u Gradskoj knjižnici Rijeka	32
5.2. Programi i usluge za mladež u narodnim knjižnicama.....	36
5.2.1. Programi i usluge za mladež u Knjižnici „Nikola Zrinski“ Čakovec.....	36
5.2.2. Programi i usluge za mladež u Knjižnicama grada Zagreba	36
5.2.3. Programi i usluge za mladež u Gradskoj knjižnici Rijeka	37
6. Zaključak.....	39
7. Sažetak	41

Literatura 42

1. Uvod

Od pojave prvih dječjih knjižnica dogodile su se brojne promjene kako u sustavu narodnog knjižničarstva, tako i u raznim spoznajama u psihologiji, pedagogiji i komunikologiji. Promjene su vidljive u drugačijem pristupu korisnicima, promjeni dobne skupine što je povezano s uslugama za djecu i mladež, programima, građom, aktivnostima, opremom i djelovanjem knjižnice.

Ivanka Stričević (2001: 6) u svome je radu nabrojila promjene koje su se dogodile u pristupu mladim korisnicima u posljednjim desetljećima: orijentacija na ljudska prava korisnika, donja dobna granica se ukida za djecu te se roditelji više uključuju u sam rad knjižnice zato što oni imaju važnu ulogu u lancu djeteknjiga, poseban pristup tinejdžerima što znači da se za njih nude posebni programi, građa, prostor. Stričević napominje kako se u razvoju programa i aktivnosti za djecu i mladež naglasak stavljao na slobodnije oblike rada koji prvenstveno usmjereni na aktivnosti djece i na njihovo izražavanje, interese i sklonosti te su takvi oblici pridonijeli razvijanju bogatijih i raznovrsnijih programa. Vodiči za djecu i mladež navode nekoliko najboljih programa koji se preporučuju za te korisnike (Stričević 2001: 8): pričanje priča, lutkarske predstave, igre i dramatizacije, likovne aktivnosti i rad s raznim materijalima, izložbe, razgovori o knjigama, grupe za rasprave i klubovi, informativni programi vezani uz različite teme, susreti s poznatim osobama, predstave, suradnički programi s raznim ustanovama, stvaranje i prezentiranje radova mladeži, radionice.

Tema ovoga diplomskoga rada jest *Knjižnični programi i usluge za djecu i mladež* u narodnim knjižnicama. U radu su predstavljeni odjeli za djecu i mladež u knjižnicama u Čakovcu, Zagrebu i Rijeci. Najprije je pažnja usmjerena na djecu i mladež kao korisnike te koju ulogu knjižnice imaju u njihovim životima. Slijede poglavlja o odjelima za djecu i mladež u kojima je riječ o

njihovoj povijesti i svrsi. Na kraju rada slijedi pregled programa i usluga koje nude Knjižnica „Nikola Zrinski“ Čakovec, Knjižnice grada Zagreba te Gradska knjižnica Rijeka. Važno je napomenuti da su sve informacije koje su vezane uz programe i usluge koje nude knjižnice preuzete s njihovih mrežnih stranica.

2. Narodne knjižnice

Narodna knjižnica ima važnu središnju ulogu u zajednici. Ona ima pristup znanju i informacijama te osigurava svojim korisnicima uvjete za cjeloživotno učenje. Temeljne su zadaće između ostalog stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece i mladeži, potpora formalnom i doživotnom obrazovanju, poticanje kreativnosti i mašte, promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, gajenje multikulturalnosti, osiguranje pristupa svim izvorima znanja i razvijanje pismenosti te podupiranje raznih programa koji razvijaju pismenost kod korisnika.

Narodne su knjižnice sveprisutne u svijetu. Njih osniva i financira određena zajednica putem neke vlasti ili putem neke organizacije te je dostupna svim ljudima bez obzira na rasu, spol, nacionalnost, religiju... One imaju važnu ulogu u životu djece i mladeži zato što u prvom redu moraju zadovoljiti njihove potrebe. Ako će ih knjižnica zainteresirati za znanje i ako će razvijati njihovu maštu, vjerojatno je da će se oni obogatiti kao osobe što će pomoći i u razvoju društva.

Narodne knjižnice, kao što je prethodno spomenuto, moraju biti dostupne svima te pružati usluge koje će zadovoljiti njihove korisnike, uključujući i osobe s fizičkim ili mentalnim invaliditetom. Svaka knjižnica treba osigurati (IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice 2011: 43):

1. Posudbu knjiga i druge građe
2. Korištenje knjiga i druge građe u prostoru knjižnice
3. Pružanje obavijesti u tiskanom i elektroničkom obliku
4. Informacijsku službu i usluge rezervacije
5. Informacijske usluge o zajednici

6. Obrazovanje korisnika za korištenje knjižnice uključujući i podršku programima opismenjavanja
7. Organiziranje raznih programa i događanja
8. Suvremene komunikacijske alate kao što su blogovi, sms poruke i društvene mreže za referentne usluge i odnose s javnošću.

Cilj je knjižnice da svaku uslugu koju pruži u potpunosti približi korisniku, čak i kad on nije u mogućnosti doći do knjižnice. Za djecu su važne zato što ih potiču na razvijanje vještine čitanja te korištenja i služenja knjižničnom građom. Važno je da knjižnica organizira razne programe i usluge koji će djeci približiti knjigu i samu radost čitanja. Za mladež je važno da oni sami budu uključeni u razvoj knjižnice te da se poslušaju njihove potrebe i prema tome da se izgradi fond i pružaju usluge. Na taj će se način zadržavati što je dulje moguće u prostorima knjižnice te će ih programi i usluge privlačiti da se vraćaju.

Narodne su knjižnice ostvarile velik napredak do danas. Sve je veća pažnja usmjerena na njihovo djelovanje, podignuta je stručna obrazovanost knjižničara. One postaju kulturno-informacijsko središte svojih sredina te slijede svu suvremenu informacijsku i komunikacijsku tehnologiju. Naglasak se stavlja na čitanje koje je važno za pismenost, ali i za osobni razvoj pojedinca. Knjižnica postoji zbog svojih korisnika te ona nastoji odgovoriti na prava i potrebe djece i mladeži u potpunosti.

3. Djeca i mladež kao korisnici

3.1. Važnost knjižnice za djecu

Knjižnica koja je kvalitetna pružit će djeci vještine koje su neophodne za cjeloživotno učenje i pismenost. Ona zapravo mora aktivno reagirati na društvene promjene i zadovoljiti potrebe djece u informacijskom smislu, ali u prvom planu treba biti definirana kao mjesto zabave i razonode. Djecu treba od malih nogu privikavati i dovesti u knjižnicu da bi se povećala vjerojatnost da će i u budućnosti biti njezini članovi. Budući da svakom djetetu treba osigurati slobodan i besplatan pristup informacijama, u tom procesu ne bi smjelo biti nikakvih prepreka pa djetetova dob, rasa, spol, vjerska, nacionalna i kulturna pripadnost, jezik, status obitelji, sposobnosti i vještine ne bi trebali imati utjecaj. Osim prava na informaciju dijete u knjižnici može usvojiti različite vrste pismenosti, što podrazumijeva poznavanje funkcionalne, vizualne, digitalne i medijske pismenosti, upoznaje se s kulturama te razvija vještine čitanja i pisanja. Djeca se u knjižnicama osnažuju, zagovara se njihova sloboda i sigurnost, ohrabruje ih se da postanu samopouzdana i slobodni ljudi. Građa za djecu treba biti u svim formatima, tiskana, audiovizualna, elektronička građa. Knjižnice pune igračaka privlače djecu kao i edukativne igre i računala s kojih imaju pristup internetu. Građa dječje knjižnice mora biti visokokvalitetna, aktualna i primjerena za svoje korisnike što znači da putem nje oni moraju usvajati razne vrijednosti i oblikovati svoja mišljenja. Knjižnične usluge za djecu trebaju se usmjeravati da posuđuju građu koja je raznolika, pružaju tražene informacije i razne usluge, da prilikom odabira građe sugeriraju djeci što je dobro za njih razgovarajući s njima da saznaju koji su njihovi interesi i njihova područja zanimanja, djeca pomažu u razvijanju usluga koje knjižnica nudi, nauče djecu o rasporedu knjiga na policama da se slobodno mogu kretati njome, potiču djecu na čitanje, nude programe koji su kreativni i zanimljivi, pomažu

roditeljima, odgojiteljima i učiteljima u odgoju djece, nabave potrebnu literaturu za usavršavanje učitelja i knjižničara za rad s djecom, surađuju s raznim organizacijama i ustanovama. Važno je unaprjeđivati službe i usluge zato je potrebno pratiti statistički građu, osoblje, usluge, aktivnosti.

3.2. Važnost knjižnice za mladež

Kada govorimo o knjižničnim uslugama za mladež, važno je imati na umu nekoliko stvari: usluge za mladež trebaju oslušivati potrebe mladeži i prema tome ih odvojiti od usluga za odrasle, promicati pismenost, učenje, čitanje. U knjizi Smjernice za knjižnične usluge za mladež navodi se deset ciljeva koji bi trebali poslužiti kao okvir za razvoj usluga za mladež¹:

- 1. Knjižnica jasno podržava pravo mladih na slobodan pristup knjižničnoj građi.*
- 2. Knjižnični program za mlade djelotvorno se provodi u skladu s primjerima dobre prakse.*
- 3. Sredstva namijenjena programima i uslugama za mlade pravedno su raspodijeljena.*
- 4. Knjižnično osoblje poznaje razvoj mladih i građu primjerenu njihovoj dobi, uključujući mlade ljude s posebnim potrebama.*
- 5. Knjižnica pruža široki izbor suvremene građe koja je zanimljiva mladima kako bi poticala cjeloživotno učenje, pismenost, motivaciju za čitanjem i razvoj čitatelja.*
- 6. Knjižnica posjeduje građu koja zadovoljava obrazovne potrebe mladih.*

¹Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009., str. 12.

7. *Knjižnica mladim ljudima pomaže steći vještine potrebne za uspješno korištenje cjelokupne knjižnične građe i pomaže im u informacijskom i informatičkom opismenjavanju.*
8. *Knjižnica potiče razvoj mladih ljudi tako da što im omogućuje sudjelovanje u planiranju i provedbi knjižničnih programa i usluga za mladež te im daje prigodu da dobrovoljno pomažu drugima.*
9. *Knjižnica osigurava prostor namijenjen isključivo mladima koji im je privlačan i koji odražava njihov životni stil.*
10. *Knjižnica surađuje s ostalim ustanovama i organizacijama u zajednici kako bi podržavala sve vidove zdravog i uspješnog razvoja mladih.*

Mladima se smatraju osobe koje su na razmeđu između djetinjstva i odrasle dobi. Knjižnica sama određuju dobni raspon mladeži, uglavnom je to od dvanaeste do osamnaeste godine života. Za mladež je potrebno da bude aktivno uključena u planiranje, provedbu i vrednovanje građe, usluga i programa. Prema njima se djelatnici u knjižnicama trebaju odnositi s poštovanjem. Knjižnice imaju i veliku ulogu u prijelazu mladeži u odraslu dob. Mladež ima različite potrebe i zato svaka knjižnica treba imati što raznovrsniju građu s posebnim naglaskom na mladež s posebnim potrebama, pripadnicima društvenim i jezičnim manjinama. U knjižnicama se trebaju naći i materijali te građa na drugim jezicima. Od tiskane je građe poželjno da knjižnica ima knjige, časopise, brošure, postere, stripove, crtane romane, građu na drugim jezicima, građu na Brailleovom pismu i sa slikama znakovnog jezika. Od neknjižne građe potrebno je da knjižnica ima zvučne knjige, glazbu, multimediju, računalne programe, videokasete i DVD-ove, društvene i elektroničke igre, građu na elektroničkim mrežama i u bazama podataka.

Kao što sam već spomenula, svaka knjižnica treba pružati usluge koje zadovoljavaju potrebe mladeži. Usluge trebaju uvažavati fizičke, digitalne i

programske aktivnosti. Za mladež je važno da knjižnica pruža: mogućnost slobodnog pristupa na internet, osiguravanje potrebnih informacija koje su bitne za učenje i osobni razvoj, mogućnost da se korisnici nauče samostalno kretati u knjižničnom prostoru u kojem prevladava ugodna atmosfera, poučavanje pismenosti i služenja raznim tiskanim i elektroničkim izvorima, poticanje korisnika na služenje svom građom kojom knjižnica raspolaže, ponudu pomagala koja olakšavaju pronalazak potrebne literature, lakšu dostupnost građe koja nije dio knjižničnog fonda te osiguravanje međuknjižnične posudbe, predstavljanje knjižničnih usluga za mladež široj zajednici, surađivanje s drugim institucijama koje pružaju informacije. Uz sve ovo vrlo je važno da se uključi i sama mladež u sam proces nastanka programa, donošenje odluka, planiranje i provedbu programa zato što mladež najbolje zna što je primamljivo i korisno. Potrebno je osigurati da mladež može izreći sve što ona misli zato što njezine ideje mogu uveliko doprinijeti razvoju knjižnice.

Postoji i niz programa koje bi se moglo ponuditi mladeži kao što su razgovori o knjigama, predstavljanje knjiga, raspravljačke skupine i klubovi, informativni programi u kojima se raspravlja o temama koje zanimaju mladež, posjete slavnih osoba, kulturne priredbe, programi koji su nastali suradnjom knjižnice i ustanova koje su važne za zajednicu, aktivnosti koje potiču mladež na akciju i stvaranje, radionice na kojima bi se stjecale razne vještine, čitateljske debate. Svaka knjižnica treba odabrati programe za koje smatra da su joj najkorisniji i da će mladeži biti od najveće dobrobiti. Programi za mladež razlikuju se od zajednice do zajednice.

Postoje različiti programi u kojima je naglasak na mladeži. Otvaraju se razni programi koji omogućavaju lakše svladavanje jezika kod neizvornih govornika, klubovi gdje se organiziraju razne društvene aktivnosti, promiče se da se što više vremena provodi u ugodnim prostorima knjižnica, organiziraju se i noći mladeži u knjižnicama u kojima se gledaju filmovi, razgovara s piscima... U Rijeci se

organizira projekt „Mladi za mlade“ za čitatelje od 14 do 19 godina koji se okupljaju radi ljubavi prema čitanju.

Svaka knjižnica treba pružiti kvalitetne usluge za mladež, smatrati ih važnima i prema njima se odnositi kao prema odraslima, uključiti usluge za mladež u izjavu o poslanju, osigurati jednostavno učlanjivanje mladeži, osigurati prostor za građu namijenjen mladeži, nabavljati građu koja pridonosi pismenosti i odgoju mladeži, osigurati ozračje koje je ugodno i sigurno za mladež, osigurati širok izbor građe za mladež.

3.3. Pravo djeteta na informaciju

Knjižnice bi trebale biti kulturne institucije koje bi trebale rasporediti jednako svim korisnicima informacije. One se nalaze pred izazovom koji uključuje pravo pristupa svim informacijama, ali istovremeno moraju biti na oprezu što se tiče sadržaja svake informacije. Da bi knjižnica u tome bila uspješna, mora slijediti rješenja koja nude IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za djecu i mladež te rješenja unutar šireg sklopa ljudskih prava, odnosno Konvencije UN-a o pravima djeteta. Konvencija o pravima djeteta dotiče se prava djeteta na informaciju, posebno to ističu članak 13 i članak 17²:

Čl. 13.: 1. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo mora uključivati slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja svake vrste, usmeno, pismeno ili tiskom, umjetničkim oblikom ili kojim drugim sredstvom prema izboru djeteta i bez obzira na granice.

² Podaci su preuzeti s mrežne stranice:
http://www.dijete.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=107

2. *Ostvarivanje ovoga prava može biti podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su prijeko potrebna radi:*

a) poštivanja prava i ugleda drugih, ili

b) zaštite državne sigurnosti, javnog reda (ordre public), zdravlja ili morala.

Čl. 17.: Države stranke priznaju važnu ulogu koju imaju sredstva javnog priopćavanja te će osigurati djetetu pristup informacijama i materijalima iz raznovrsnih domaćih i međunarodnih izvora, napose onih kojima je cilj promicanje socijalne, duhovne i moralne dobrobiti djeteta, kao i njegova tjelesnoga i duševnog zdravlja. U tom cilju, države stranke će:

a) poticati sredstva javnog priopćavanja na širenje informacija i materijala koji za dijete imaju društvenu i kulturnu vrijednost, u duhu članka 29.;

b) poticati međunarodnu suradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz raznovrsnih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;

c) poticati proizvodnju i širenje knjiga za djecu;

d) poticati sredstva javnog priopćavanja na posvećivanje posebne pozornosti jezičnim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj ili starosjedilačkoj grupi;

e) poticati razvoj odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija i materijala koji ugrožavaju njegovu dobrobit, uzimajući u obzir odredbe članka 13. i 18.

Informacije su važne za osobni razvoj djeteta te za njegovo sudjelovanje u društvu. Članak 17 posebno ističe da država treba osigurati djetetu potrebnu informaciju. Dijete svakodnevno žudi za novim informacijama razgovarajući s roditeljima, prijateljima, nastavnicima, čitajući knjige, istražujući razne medije,

mrežne stranice... Svaka je informacija važna i potrebna za djetetov rast i razvoj, njegovo obrazovanje i oblikovanje mišljenja.

Ivanka Stričević (2002: 142) navodi da postoje dva aspekta u knjižnicama s kojih se može promatrati pitanje slobodnog pristupa informacijama. Prvi je iz aspekta otvorenosti knjižnice svima što znači da su knjižnice dostupne svoj djeci, no istina je da neke knjižnice nemaju odgovarajuću građu za određenu skupinu korisnika. Drugi aspekt podrazumijeva slobodan odabir i pristup svim sadržajima i materijalima koje knjižnica nudi što je sporno zato što neki smatraju da djeci treba biti dostupno sve, dok drugi smatraju da ne bi trebalo biti tako. Djeca imaju pravo na primanje i na traženje informacija, no pritom ih se treba zaštititi od štetnih informacija u čemu veliku ulogu imaju odrasli koji odlučuju što je štetno, a što korisno za njih. Radi straha odraslih da se djeca previše ne opuste i da se ne izgubi kontrola nad njima, provođena je cenzura nekih informacija. Cenzura odraslih moguća je kad je riječ o knjizi ili časopisu, no internetsko istraživanje djece teško je kontrolirati. Nije moguće kontrolirati sve informacije do kojih djeca dolaze na internetu, s kime komuniciraju, koje stranice posjećuju. Najbolje će se djeci pomoći ako će ih se uputiti kako da koriste internet. Knjižnica ima važnu ulogu u informacijskom opismenjavanju djece, a tu će zadaću najuspješnije provoditi osmišljavanjem raznih programa i usluga kojima će djeca dobiti korisne savjete i upute kako koristiti internet. Poželjno bi bilo da djeca sama sudjeluju u osmišljavanju programa o ljudskim pravima da shvate što ona zapravo znače.

Marian Koren (2002: 130) sažeto navodi aktivnosti i strategije knjižnica za očuvanje prava djeteta koje koriste u radu s djecom poštujući Konvenciju UN-a o pravima djeteta:

1. Pristup informacijama za svu djecu
2. Širenje informacija, uvođenje novih izvora i oblika

3. Promicanje dječjih knjiga, posebno na manjinskim jezicima
4. Pružanje informacija radi zaštite djece
5. Upoznavanje djece i odraslih s pravima djece
6. Obilježavanje 20. studenog, Međunarodnog dana dječjih prava
7. Poštivanje prava djeteta u knjižnici, njegove privatnosti, prava na pritužbu i sudjelovanje.

Marian Koren smatra djecu *izazovom budućnosti*. Ona su za njega odrasli digitalnog doba, a odrasli djeca tog vremena upravo zato što djeca rastu uz nove tehnologije i spontano usvajaju vještine kako njima ovladati dok odrasli trebaju učiti metodom pogreška i promašaja kako uspješno ovladati tehnikom.

Djeci se mora dati do znanja da su knjižnice pune dobrih i pouzdanih informacija, obrazuju ih o medijima te potiču na poštovanje ljudskih vrijednosti i prava. Knjižnica nudi odgovore na svakodnevna dječja pitanja, pomaže im u rastu i razvoju, upoznaje ih s raznim kulturama, vrijednostima i vjerovanjima te omogućuje im privatnost, pravo na izražavanje mišljenja te aktivno sudjelovanje u raznim programima i uslugama koje knjižnica nudi. Kao što je već spomenuto svakom djetetu potrebno je omogućiti povratnu informaciju na njegov upit iz bilo kojeg izvora koji će mu pružiti kvalitetnu informaciju, a knjižnica će tu zadaću najbolje obaviti organiziranjem kvalitetnih i dobro osmišljenih programa i usluga.

4. Općenito o odjelima za djecu i mladež narodnih knjižnica

4.1. Odjeli za djecu narodnih knjižnica

Svaka narodna knjižnica treba imati poseban odjel za djecu koji se može nazvati dječja knjižnica. Ono što dječji odjel razlikuje od odjela za odrasle jesu korisnici, fond, oprema i način poslovanja. Korisnici takvih odjela su djeca od treće do petnaeste godine života. Dječji je odjel važan zato što ima važnu pedagošku i edukacijsku ulogu. Dječje knjižnice žele da djeca osjećaju potrebu za knjigama i čitanjem, da znaju koristiti izvore informacija te nastoje da djeca znaju kvalitetno organizirati svoje slobodno vrijeme. One se zapravo usmjeravaju na to kako će djeca provesti slobodno vrijeme i na razvijanje dječje kreativnosti.

Dječji odjel treba imati knjižnični fond koji je primjeren uzrastu korisnika. Osim knjiga, novina, časopisa i stripa u dječjoj se knjižnici nalazi i razna audiovizualna građa. Ovakve su knjižnice opremljene kompjutorima koji služe kako za edukaciju tako i za igru. U dječjim su knjižnicama organizirane igraonice koje su namijenjene djeci predškolske dobi. Kroz razne igraonice djeca se educiraju i zato one imaju važnu ulogu. Sva građa treba biti pristupačna korisnicima raspoređena prema uzrastu: slikovnice, mala knjiga, dječja knjiga, knjiga za mladež, igrokazi i dramska djela. Posebnu skupinu čine knjige na stranim jezicima.

4.1.1. Povijest odjela za djecu

Dječje su knjižnice relativno mlade, knjiga za djecu postoji tek 200 godina. Godine 1950. otvorena je Pionirska knjižnica u Zagrebu³ koja je prva hrvatska knjižnica za djecu. Do danas su se razvili brojni odjeli u knjižnicama za djecu i mladež koje se trude svakodnevno privući i zadržati svoje korisnike.

Kad su dječje knjižnice počele sa svojim radom, ograničavale su se na određenu skupinu djece koja su znala čitati. Kasnije su obuhvatile i djecu predškolske dobi te danas više nema nikakvih dobnih ograničenja. Danas je poželjno da se djeci počne što ranije čitati. U početku knjižnični fond za djecu činile su knjige i novine, dok je danas fond raznovrsniji i nudi razne knjige i novine, ali i igre, igračke, DVD-e. Narodne knjižnice tako ne postaju samo mjesta za čitanje, učenje i dobivanje informacija već i mjesta za zabavu i druženje u slobodno vrijeme.

Kao što je spomenuto, 1950. godine otvorena je prva dječja knjižnica u Hrvatskoj. Knjižnica se smjestila u Novinarskom domu u prostorima bivše čitaonice Gradske knjižnice Zagreb. Bilo je očito da je djeci bilo teško biti tiho te su se neki odrasli članovi žalili na njih. Javila se potreba da se dječji fond odvoji od odraslog, što su naveli Zlata Perlić i Marko Orešković u knjizi „Biblioteke i njihovo uređenje“. Tek nakon 44 godine dječji se odjel uspio preseliti na novu lokaciju što je značilo i više prostora za djecu i njihove potrebe.

Nakon što je dječja knjižnica otvorena vidjelo se da se više bez nje ne može. Postalo je jasno da će mnoga djeca provoditi slobodno vrijeme u njoj te da će uz pomoć knjižničara razvijati svoje navike čitanja, ali i kreativnog izražavanja. Već pedesetih godina počinju se organizirati razni programi za

³ Danas je to Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice u Zagrebu

djecu: „Dječji kružoci“ što je zapravo bio tjedni sastanak na kojem su se vodili razgovori o dječjim knjigama i njihovim autorima, o filmovima, kazališnim predstavama. Isto tako djeca su imala priliku predstaviti svoje literarne radove koji su se objavljivali u časopisu Gradske knjižnice. Od svojih početaka dječja knjižnica uvela je „Pričanje priča“ djeci što je privuklo velik broj djece. S vremenom su se u akciju uključili i studenti Kazališne akademije koji su scenski postavili neke od najljepših bajka. Da bi djecu naveli na čitanje i upoznavanje autora, Knjižnica je uvela program pod nazivom „Kviz“ u koji su se djeca rado uključivala. Prvi je kviz takve vrste održan u čast Andersenova rođendana 1972. godine. Osim nabrojanih programa Knjižnica je nudila projekcije crtanih filmova Filmoteke 16, književne i druge susrete. Organizirali su razne svečanosti i smotre literarnih, recitatorskih i novinarskih grupa. Otvoren je „Kutić igara“ te glazbeno-scenska družina „Svirajmo i pjevajmo“. Godine 1978. Knjižnica izlazi iz svojih prostora i u suradnji s bolnicom „Dr. Mladen Stojanović“ 1984. organizira pričanje priča za hospitaliziranu djecu. Za ljubitelje glazbe puštala se glazba s gramofonskih ploča koje su ili donosila djeca ili je Knjižnica ponudila svoju ploču. U sklopu Knjižnice organizirane su velike izložbe koje su se postavljale jednom godišnje i koje su pomogle da se korisnici upoznaju s domaćom i stranom literaturom.

4.1.2. Svrha odjela za djecu

U knjižnicama se organiziraju vrlo brojne i raznovrsne aktivnosti koje su prilagođene svim članovima, od predškolske dobi do tinejdžerske dobi. Cilj im je staviti naglasak na važnost čitanja i knjiga, korištenja knjižnice, razvoja kreativnosti te korištenje sadržaja koji im se nudi. Aktivnosti koje se nude jesu: pričaonica ili kutić za najmlađe, likovna radionica, igraonica, grupni posjeti, izložbe, filmske, video i druge projekcije, natjecanja i kvizovi, lutkarske i dramske grupe i igre, lutkarske i glazbeno-scenske predstave, književni susreti i susreti s poznatim osobama, prikazi i predstavljanje novih knjiga, kompjutorske radionice i igre, mali knjižničari, glazbene igraonice i slušaonice, predavanja i tribine, smotre dječje poezije, literarne grupe, sat lektire u knjižnici, razne prigodne akcije. Pričaonica ili Kutić za najmlađe aktivnost je koja je namijenjena za djecu predškolske dobi s ciljem da se dijete druži s knjigom i da je zavoli. Slikovnice su najbolji primjer za pričanje zato što su atraktivne, kvalitetne i velike. Djeca su smještena u primjeren dio u knjižnici koji je namijenjen čitanju, okružena su igračkama, lutkama, slikovnicama. Zanimljivo je da nakon priče slijedi aktivnost kroz koju dijete pokazuje na koji je način shvatilo priču. Za starije predškolarce i djecu mlađe osnovnoškolske dobi namijenjene su radionice u kojima se njeguje likovni izraz i odgoj pa se stoga i nazivaju likovne radionice. Djeca se u takvim radionicama mogu izražavati crtanjem, slikanjem, modeliranjem, radom s kolažom, izradom lutaka, ukrasa, čestitka, maska, novina... Za djecu koja duže vrijeme borave u knjižnici osmišljene su igraonice: za predškolarce su to igre koje obuhvaćaju građenje, slaganje, domino, „Čovječe, ne ljuti se“, ritmičke i muzičke igre, za stariju djecu dama, šah, monopol, igre asocijacija i druge verbalne igre. Važnu ulogu u organiziranju igraonica ima knjižničar koji treba organizirati igraonice, voditi, nadgledati, objasniti pravila, dati zadatak. Grupni posjeti omogućavaju upoznavanje djece s cijelim prostorom knjižnice gdje se djeci pokazuje na koji

način mogu posuditi određenu knjigu. Mogu se postaviti izložbe knjiga na temu koja će se djeci ispričati, popularne su i izložbe slika i crteža koje su napravila djeca, glinenih radova, papirnatih radova, radova od raznog otpadnog materijala i plodova, scenskih lutaka. Česte su projekcije crtanih filmova, igranih dječjih filmova, znanstveno-popularnih filmova, edukativnih, video-lutkarskih filmova o kojima se vode razgovori prije ili poslije same projekcije. Za djecu školske dobi organiziraju se natjecanja i kvizovi na kojima djeca stječu određeno znanje kroz zabavu. Na takvim kvizovima i natjecanjima nije važno znanje, već je važno da se dijete nauči koristiti raznim priručnicima u kojima može pronaći potrebnu informaciju. Male lutkarske igre i improvizacije služe da djeca rade na nekom tekstu i na dramatizaciji za koje je potrebno da dijete pročita sadržaj koji se nalazi u knjigama. Susreti s književnicima i poznatim osobama organizirani su za predškolarce i školarce te su važni za djecu jer ih takvi susreti motiviraju za samo čitanje djela. Prikazi i predstavljanje novih knjiga namijenjeni su starijim učenicima. Kompjutorske radionice i igre su usmjerena na edukaciju korisnika zato što kompjutor postaje sastavni dio knjižnice i on je velika pomoć u pretraživanju knjižnične građe. Postoje i organizirane grupe školske djece koja se obučavaju za osnovne poslove tehničke obrade koje se nazivaju Mali knjižničari. Oni se zapravo uče snalaziti u katalogu, poznavati signaturu i smještaj knjiga te drugoj djeci služe kao primjer i potiču djecu na zanimanje za knjižnice. Glazbene igraonice i glazbene slušaonice važne su zbog glazbenog odgoja. Na njima se mogu izrađivati jednostavni muzički instrumenti, uče se jednostavne pjesmice i muzičke igre te se upoznaje suvremena i klasična glazba. Na dječjim se odjelima organiziraju i razna predavanja i tribine. Malobrojne knjižnice njeguju literarno stvaralaštvo pa u tu svrhu organiziraju smotre dječje poezije. Literarne grupe su malobrojne, dok sat lektire u knjižnici nadopunjuje školske knjižnice koje nemaju dosta knjižničnog fonda, opreme ili prostora. Uz razne blagdane, događaje kao što su Uskrs, Poklade djeca u knjižnicama mogu

izrađivati maske, ukrase, čestitke, bojati jaja, prikupljati lišće te na taj način izražavati svoju kreativnost.

Igroteka je posudionica igračkaka u kojoj se djeca mogu igrati. Zapravo se naglašava koliko veliku ulogu u razvoju djeteta ima igra. U Hrvatskoj je malo dobro organiziranih igroteka. U igraonicama se djeca mogu igrati igračkama, ali se one ne posuđuju, dok je u igrotekama to moguće. Sama igračka mora biti primjerena dobi djeteta, mora imati odgojnu vrijednost, zadovoljavati higijensko-zdravstvene i estetske norme. Svaka igračka ima svoj inventarni broj koji se upisuje na posebnu pločicu, naziv, datum nabave, ime proizvođača, godinu proizvodnje, dobavljača i cijenu. U uputama za poslovanje narodnih knjižnica stoji da je prvootvorena igroteka Knjižnice „Medveščak“ klasificirala igračke prema njihovoj odgojnoj funkciji⁴ na (Malnar 1996: 99):

1. Senzorne ili igračke za razvoj osjetilnih organa
2. Motoričke ili igračke za pravilan razvoj pokreta
3. Imitativne igračke pomoću kojih dijete oponaša razne aktivnosti odraslih
4. Obrazovne igračke za poticaj razvoja umnih sposobnosti
5. Konstruktivne igračke koje pomažu razvoju smišljenog sastavljanja različitih elemenata
6. Igračke za izražavanje koje potiču stvaralačke aktivnosti
7. Receptivne igračke pomoću kojih se doživljavaju i primaju raznovrsni dojmovi iz vanjskog svijeta i potiču odgovarajuće emocije
8. Tehničke igračke koje služe za edukaciju za korištenje raznih tehničkih uređaja s kojima se dijete susreće
9. Društvene igračke za razvijanje suradnje i međuljudske odnose
10. U igračke za radni odgoj ulaze različiti alati i pribor za izradbu nekih premeta

⁴ Malnar, Aleksandra, *Upute za poslovanje narodnih knjižnica*, Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996.

Iako većina igračka ima više funkcija, pokušava se odrediti njezina primarna funkcija na temelju čega se vrši kvalifikacija same igračke.

4.1.3. Usluge za najmlađe

Djeca se u knjižnicama trebaju osjećati dobrodošlo. Prostor knjižnice trebaju vidjeti i doživjeti kao izvor za učenje, uživanje. Okruženje tiskanom građom dobra je podloga za sljedeći korak, čitanje. Djeca će isto tako razviti interes za čitanje koji će se povećavati s njihovom dobi. Zato je važno da knjižnice budu dostupne svojoj djeci te da one imaju građu primjerenu dobi. Ciljane skupine uslugama za najmlađe jesu: bebe i djeca rane dobi, roditelji, šira obitelj, staratelji, odgajatelji, znanstveni djelatnici, osobe koje su u svome radu u doticaju s djecom, knjigama i medijima. Ono što se u knjižnicama za djecu želi postići je da svako dijete ima pravo na odrastanje uz puno igračka, knjiga, multimedija i izvora koji su im namijenjeni, ali ne samo njima već i njihovim roditeljima, ostalima u obitelji, odgajateljima i osobama koje se u svome radu susreću s djecom. U Smjernicama za knjižničarske usluge za bebe i djecu rane dobi⁵ spominje se kako je u knjižnici potrebno stvoriti okruženje u kojem će se razviti ljubav prema knjigama, osigurati pristup za korištenje multimedija i tehnologije, osigurati građu koja je važna za upoznavanje vlastite i tuđe kulture, potrebno je komunicirati s djecom te tako razvijati njihove jezične vještine, osvijestiti roditelje koliko je važno djeci čitati naglas da bi razvijala svoje jezične vještine te i educirati roditelje kako poboljšati svoje čitanje naglas. Roditelje je potrebno informirati o dostupnoj građi za određenu dob djeteta. Potrebno je uvesti pričanje priča koja će kako djecu tako i roditelje upoznati s drugim obiteljima i kulturama. Važno je kod djece razviti naviku posjećivanja

⁵ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.

knjižnice, boravljenja u knjižnici te je važno osigurati topao i siguran prostor u kojem će djeca i roditelji provoditi vrijeme.⁶

U Smjernicama za knjižnične usluge za djecu⁷ navedeno je da knjižnične usluge za djecu moraju biti jednako vrijedne kao i knjižnične usluge za odrasle zato što one zadovoljavaju potrebu djece za istraživanjem, pisanjem, čitanjem. Kao što sam rekla, čitanje je dobar temelj za pisanje. Veliku ulogu u tome imaju prostori za istraživanje, prostori za glumu, glazbu i igru. Dječje pjesmice, uspavanke, slikovnice, pričanje priča važne su za razvijanje govora kod djece, važno je obavijestiti roditelje o vremenu kada će se organizirati pričanje priča u knjižnicama. Izdvajaju se tri elemenata koji su najvažniji za programe i od kojih programi polaze: poticaji od odraslih, model odraslog koji čita i okruženost čitateljskom građom. Knjižnice sve to osiguravaju.

Osim što treba biti primjerena dobi djeteta, građa treba biti zanimljiva, nezbunjujuća, privlačna. Za djecu je najvažnija slikovnica, poželjne su slikovnice koje su izrađene od različitog materijala, npr. tkanina.

Knjižnica treba biti privlačna, zanimljiva, bezopasno mjesto koje treba biti namješteno prema potrebama djeteta, idealno za puzanje i kretanje djece. Potrebno je osigurati čisti, sigurni prostor u kojem bi se djeca mogla slobodno igrati te osigurati sjedala za odrasle i djecu.

Osim knjižničara koji trebaju biti predani svom poslu, u educiranju djece važnu ulogu imaju volonteri koji su uključeni u planiranje aktivnosti knjižnice. Dječji knjižničari trebaju biti entuzijastični, imati dobre komunikacijske vještine, sposobnost surađivanja i rješavanja problema, trebaju biti poduzetni, prilagodljivi, otvoreni prema novim mogućnostima, sposobni za planiranje,

⁶ Stričević, Ivanka; Čunović, Kristina. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), 47-66

⁷ Smjernice za knjižnične usluge za djecu, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

davanje usluga, trebaju težiti usavršavanju i profesionalnom razvoju. Knjižnično osoblje treba poznavati psihologiju djeteta i njegov razvoj, poznavati teorije povezane s razvojem čitanja kod djece te poznavati sadržaje knjiga i drugih medija koji su namijenjeni djeci. Isto tako važno je da se upozna s umjetničkim i kulturnim mogućnostima djece.

Valja napomenuti da svaka narodna knjižnica treba težiti da pruži visokokvalitetne usluge za djecu, treba se poticati rano učenje, obiteljsko učenje, cjeloživotno učenje, uključiti usluge za djecu u svoje zadaće, osigurati jednostavno učlanjivanje i korištenje knjižnice i knjižnične građe, osigurati jasno određen prostor za djecu, osigurati pristup zgradama, odabrati primjerenu građu za dob u različitim izdanjima (igračke, multimediji), osigurati ugodan i siguran prostor u koji se korisnici požele vratiti, knjižničar treba pružati informacijske usluge. Isto tako knjižnice omogućuju da roditelji uz svoju djecu ostaju na radionicama i igraonicama zato svaka knjižnica treba osigurati i prostor za njih. Postoje različiti programi koji osiguravaju čitanje naglas i čitanje djeci u koje su se knjižnice uključile. Sve više knjižnica uključuje u svoje programe i programe za djecu rane dobi, programi se sve više razvijaju.

Istraživanje o knjižničnim uslugama za djecu koje je provedeno od 2001. do 2003. godine⁸ pokazalo je da postoje velike razlike među hrvatskim narodnim knjižnicama. Neke su knjižnice imale izvrsne programe, neke baš i ne, neke ih nisu imale uopće. Pojavom Konvencije o pravima djeteta UN-a knjižnice se mijenjaju i počinju misliti i na svoje manje korisnike. Naglašeno je da svi imaju jednako pravo na korištenje knjižničkog fonda, bez iznimaka. Isto tako sve više knjižnični programi stavljaju naglasak na djecu i roditelje. Knjižnice imaju sve veću ulogu u kvalitetnom životu obitelji s malom djecom.

⁸ Stričević, Ivanka; Čičko, Hela; Križanić Delač, Đurđica.

4.2. Odjeli za mladež narodnih knjižnica

Kroz povijest je poznato da su djeca koja ulaze u mladenačku dob, u dob u kojoj interesi i potrebe više nisu jednaki interesima i potrebama ostalih dobnih skupina, često odbijala odlaziti u knjižnice, knjižnice su gubile njihovo članstvo. Otkrilo se da mladež zanima nova tehnologija koja se u knjižnicama uvodi u posljednje vrijeme pa na taj način ta najosjetljivija dobná skupina zadržava svoje članstvo u knjižnicama. Sve se više vjeruje da nove tehnologije mogu vratiti mladež u knjižnice. Za mladež je važan format knjižnične građe, sadržaj građe, informacijska i savjetodavna služba. Prvi programi za mladež u Hrvatskoj su se javili početkom devedesetih. U riječkoj gradskoj knjižnici poznat je program *Mladi za mlade* koji se odvija u sklopu Dječjeg odjela „Stribor“. U Zagrebu je otvoren 2000. godine prvi posebni odjel za mladež u Knjižnici Medveščak. Godine 2003. u Hrvatskoj se otvara prva Knjižnica i čitaonica za mlade pri Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu. Važno je uključivanje mladeži u sve korake razvoja knjižničnih usluga.

Od knjižnične građe koju posjeduje knjižnica polazi i to koji će se programi osmisliti kao npr. poticanje čitanja. Dječji knjižničari trebaju posjedovati znanja i vještine kako bi najmlađima osigurali programe najviše vrste. Knjižničar treba znati teoriju razvoja čitanja i njegova promicanja, važnost utjecaja društva na potrebe djece te prepoznati zahtjeve kao podlogu za oblikovanje i uvođenje raznih knjižničnih programa. Knjižničari imaju važnu ulogu u lancu knjiga-dijete zato što oni promiču kvalitetnu literaturu kod djece. Promiču čitanje i pismenost.⁹

⁹ Martinović, Ivana; Stričević, Ivanka. *Kompetencije dječjih knjižničara: koliko poznaju literaturu za svoje korisnike*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), 67-90

4.2.1. Povijest odjela za mladež

Mladež kao posebna skupina korisnika prepoznata je nakon završetka Drugoga svjetskog rata. Upravo zbog svojih potreba, školskih obaveza, raznih područja zanimanja, svog slobodnog vremena prepoznati su kao skupina koja se razlikuje. Narodne su knjižnice do 2000. godine u Hrvatskoj bile podijeljene na dječje odjele i odjele za odrasle, odnosno opće odjele. Mladež u tim odjelima nije pronalazila programe koji su prilagođeni njihovoj dobi. S vremenom su dječji odjeli počeli uvoditi sadržaje za mladež te su postajali odjeli za djecu i mladež. Narodne su knjižnice u potpunosti slobodne što se tiče osmišljavanja programa i aktivnosti za mladež. Ona u knjižnice dolazi prvenstveno zbog društva i učenja te zbog raznovrsnog sadržaja koji knjižnica nudi. Potrebno je zbog toga slušati i promatrati koje su potrebe i interesi mladeži da bi knjižnica prilagodila svoje programe. Potrebno je i nju aktivno uključivati u osmišljavanje programa, nabavljanje građe, uređivanje odjela.

Prvi odjel za mladež u Hrvatskoj otvoren je 13. 11. 2000. u Knjižnici Medveščak na poticaj Ivanke Stričević, voditeljice dječjih odjela Knjižnice Medveščak. Da bi odjel imao svu potrebnu građu za mladež, bilo je potrebno uključiti mladež od početka pa su učenici srednjih škola predložili naziv odjela, naveli teme koje ih zanimaju, predložili časopise i knjige koje bi voljeli čitati. Određeno je da će korisnici odjela za mladež biti tinejdžeri, odnosno mladež od 13 do 20 godina, no granica se ubrzo počela mijenjati.

Odjel za mladež u Knjižnici Medveščak uspješno surađuje i sa svim odjelima u knjižnici. Sudjeluju u organizaciji i vođenju kreativnih radionica za djecu, osmišljavanju kazališnih predstava, održavanju edukacijskih radionica, kvizova, turnira u raznim igrama, pratnja su djeci prilikom odlaska u kazalište, botanički vrt, zoološki vrt... Isto tako važno je spomenuti da uspješno surađuju i s raznim udrugama i ustanovama izvan knjižnice.

Danas je taj odjel za mladež multimedijalni odjel koji mladeži nudi prostore za čitanje, druženje, pisanje uradaka, dobivanje raznih informacija, pristup internetu, pristup računalnim igricama. Fond odjela je raznovrstan, od CD-a preko beletristike za mladež, popularne znanosti, stripova, časopisa do lektira.

Odjel za mladež je mjesto na koje mladež dolazi prvenstveno radi druženja. Stariji korisnici nude instrukcije mlađim članovima, osmišljavaju i vode mlade članove po radionicama, kvizovima, organiziraju igranje igara. Česti su susreti s piscima koji su uvijek rado posjećeni.

5. Primjeri programa i usluga za djecu i mladež u istraženim narodnim knjižnicama

U ovome poglavlju slijedi pregled knjižnica u kojima se nude razni programi i usluge za djecu i mladež. Odlučila sam se usmjeriti na tri grada: Čakovec, Zagreb i Rijeku. Za svaki grad izdvojila sam programe i usluge za djecu i mladež koje knjižnice nude. Prvo slijede programi i usluge za djecu te nakon toga programi i usluge za mladež u navedenim trima gradovima.

5.1. Programi i usluge za djecu u narodnim knjižnicama

5.1.1. Programi i usluge za djecu u Knjižnici „Nikola Zrinski“ Čakovec

Knjižnica „Nikola Zrinski“ Čakovec ima poseban dječji odjel za djecu predškolske i školske dobi, ali je namijenjen i mladeži i roditeljima koji mogu pronaći željenu literaturu, razne izložbe, internet, kvizove, likovne natječaje, razne književne susrete i tribine, radionice... Poznato je da su djeca koja se susreću od najranije dobi s knjigom više znatiželjna i zainteresirana za nove

spoznaje, bolje i brže uče, bolje komuniciraju s drugima, razvijaju svoje čitalačke sposobnosti. Važnu ulogu u razvoju djece imaju roditelji koji potiču djecu da zavole knjigu i od kojih djeca uče tako da ih oponašaju. Zato je važno da se i roditelji upoznaju s knjižničnim programima i uslugama koje nudi Knjižnica i da sudjeluju u njima.

Dječji odjel Knjižnice ima cilj da obogati dječje znanje, no prvenstveno da se djeca međusobno druže kako jedni s drugima tako i s odraslima. Na taj će se način obogatiti njihov svijet, razvijat će empatiju prema drugima te će se učiti strpljenju i poslušnosti.

Fond Dječjeg odjela Knjižnice je raznovrstan. Tako djeca mogu posuditi DVD s animiranim, dječjim i dokumentarnim filmovima, razne slikovnice te knjige. Omogućen im je pristup internetu koji se naplaćuje. Za školarce dostupna je stručna literatura za pisanje zadaća, referata i seminara. Knjižnica nudi i različite časopise koji se mogu pročitati u Knjižnici.

Zanimljivo je da Knjižnica organizira posjete djece vrtićke i školske dobi. Nekoj djeci to je prvi susret s Knjižnicom te je od iznimne važnosti da knjižničar upozna djecu s pravilima knjižnice, ali i mogućnostima koje nudi. Djeca obilaze prostore Knjižnice zajedno s knjižničarom te nakon toga slijedi boravak u Igraonici „Bamblek“ koja svakodnevno oduševljava djecu. Obično se pripremi neka priča ili scenska igra za njih.

Igraonica se nalazi u sklopu Dječjeg odjela u Knjižnici. Namijenjena je djeci predškolskog i školskog uzrasta. Cilj je Igraonice upoznati djecu s knjigom i igračkama od najranije dobi, no da se i ugodno osjećaju u prostorima Knjižnice da nastave i svome školovanju koristiti sve njezine usluge. Za svaku dobnu skupinu igračke su pažljivo odabrane da bi se djeca osjećala sigurno, ali i dobila potrebnu edukaciju. Za školarce i predškolarce mogu se organizirati razne

likovne radionice, videoprojekcije, razne društvene igre, posjete prostorima Knjižnice, glazbeno-scenske radionice te čitateljske radionice.

Knjižnica nudi razne programe za djecu. Kao što je prethodno spomenuto, Knjižnica nastoji od malih nogu upoznavati djecu sa svijetom knjiga te im tako omogućavati bogat rast i razvoj u svakom smislu. Program „Čitaj mi“ program je koji Knjižnica provodi svaki tjedan. Korisnici kojima je program namijenjen su roditelji i djeca od 0 do 3 godine. „Čitaj mi“ se održava u prostorima Igraonice. Cilj je programa da se djeca zbliže da svojim roditeljima te da vrijeme provode zajedno. Djeca mogu kvalitetno provoditi vrijeme s vršnjacima, a roditelji mogu međusobno razgovarati i razmjenjivati iskustva. Potrebno je na zanimljiv način uvoditi djecu u svijet knjiga i čitanja. U Knjižnici se čitaju knjige s lutkama na prstićima, djeca slušaju, pjevaju, recitiraju razne dječje pjesmice i brojalice, igraju se i tako se stvara pozitivno ozračje koje djeca zapamte te se požele vratiti natrag. Knjižnica, osim Valentinova, 14. veljače obilježava i Međunarodni dan darivanja knjiga pod nazivom „Čitam, dam, sretan sam – svoju knjigu daruj i tuđe srce obraduj“. Osim što se želi potaknuti djecu na čitanje, ovim se projektom želi usmjeriti pažnja i na važnost darivanja. Knjižnica i Grad Čakovec organiziraju akciju prikupljanja slikovnica koje se kasnije daruju pedijatrijskim ambulancama u Čakovcu. Projekt je osmišljen u okviru nacionalne kampanje „Čitaj mi!“ koji promiče čitanje djeci naglas od rođenja. Ovim se projektom želi poticati djecu, ali i odrasle da darivaju knjige djeci koja nisu u mogućnosti odrastati uz čaroban svijet knjiga. Djeca koja nisu u doticaju s knjigama od najranije dječje dobi mogu imati trajne posljedice za zdravlje, obrazovanje, rast i razvoj te je zato važno darivati knjige takvoj djeci. Djeca koja daruju ujedno razvijaju empatiju prema drugoj djeci te uče koliko je važno pomagati. Knjižnica svake godine za vrijeme ljetnih praznika nastoji privući djecu i zadržavati ih u svojim prostorima, čak i kad su na odmoru od svojih školskih obaveza. U Igraonici su osmišljene razne radionice za kreativno

provođenje slobodnog vremena. Ljetne su radionice osmišljene za učenike osnovnih škola koje vode vanjski suradnici Knjižnice i voditeljice Igraonice. Ove se godine radionice odvijaju od 27. 6. do 2. 9. Knjižnica se i ove godine potrudila osmisliti raznovrsne i zanimljive radionice poput: J'aime (francuska radionica) koja je namijenjena djeci 7 – 10 godina, Eko kreativne radionice ZEO NOBILIS 8 – 10 godina, Brojim, bajam, sviram – s vrtićarcima se igram 5 – 7 godina, Orijentacija i preživljavanje u prirodi (Mali izviđači) 9 – 11 godina, Košćica pukonica, steznica... izrada čipke 9 – 12 godina, Što je to ilustracija? 8 – 12 godina, Glagoljica 7 – 10 godina, Čarolija vune 7 – 10 godina, Likovna radionica 8 – 11 godina, Fun with words educare by Mirjana Sever (engleska radionica) 7 – 10 godina. Može se vidjeti da Knjižnica potiče djecu na učenje stranih jezika, kreativno izražavanje, rad s rukama, provođenje slobodnog vremena u prirodi. Za niže razrede osnovne škole Knjižnica tijekom cijele godine organizira radionicu pod nazivom „Mala filozofija“ putem koje se želi poticati djecu na razvijanje kritičkog i kreativnog mišljenja, uvažavanje i poštivanje tuđeg mišljenja, važnost isticanja svojeg mišljenja uz primjereno obrazloženje svojih stavova, slušanje tuđeg mišljenja. Radionica je osmišljena tako da se čitaju priče, gledaju Powerpoint prezentacije, razgovara o određenim problemima, igraju igre asocijacija, rješavaju zagonetke, crta. Svaka radionica obrađuje sedam različitih tema: što je vrijedno, u kojoj se potiče djecu na razmišljanje o ljudskim vrijednostima; prijateljstvo, u kojoj se ističe važnost prijateljstva, kako ono nastaje i nestaje, što je pravo prijateljstvo; odgovornost, u kojoj učenici uče što je odgovornost, kako se treba odgovorno ponašati, što je neodgovorno ponašanje; sreća, u kojoj učenici uče kako postići sreću, što je za pojedinca sreća te kako je ona povezana s odgovornošću; hrabrost, u kojoj usvajaju što je hrabrost, upoznaju se s primjerima hrabrosti te kako je ona povezana s pravednošću; biti dobar – što to zapravo znači, što je dobro, što zločesto, koja je granica između dobrog i zločestog; različitost/tolerancija – jesmo li svi različiti, što je ljudima zajedničko, učenici upoznaju različite kulture

i običaje. Sljedeći program za djecu osnovnoškolske dobi koji nudi Knjižnica je program pod nazivom „Procvjetajmo“. U realizaciji tog programa sudjeluje i Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije. Cilj je radionice da djeca učvrste znanja i vještine koje su važne za njihovo snalaženje u okolini, školi, društvu. Knjižnica surađuje s Bibliobusnom službom Međimurske županije te je iz njihove suradnje nastao program poticanja čitanja „Vrećica pričalica“. Roditelji djece koji posuđuju slikovnice u Bibliobusu smatrali su da bi više čitali svojoj djeci kad bi ih Bibliobus češće posjećivao. Nakon provedene ankete Bibliobus je odlučio maksimalno približiti svoje sadržaje roditeljima, djeci i odgojiteljima. U provođenju programa sudjeluje 10 dječjih vrtića na području Međimurske županije koja su u blizini bibliobusnih stajališta. Roditelji dobivaju „Vrećicu“ u kojoj je brošura s informacijama o programu „Vrećica pričalica“, preporučeni sadržaj vezani uz čitanje i roditeljstvo¹⁰ (4 slikovnice za djecu i 2 knjige za roditelje s tematikom odgoj djece), knjižica dojmova koja je prepuna zapisanih dojmova djece i roditelja. Zamišljeno je da se svaka dva tjedna „Vrećica“ seli iz jedne u drugu obitelj u kojoj se čita zajedno, a svoje dojmove zapisuju u bilježnicu te se tako dobivaju povratne informacije o korisnicima i njihovom iskustvom zajedničkog druženja s knjigom. Sam program pozitivno je prihvaćen i od strane roditelja i djece. Uz djecu svoje čitateljske navike razvijaju i roditelji te više vremena provode s djecom čitajući i posjećujući Knjižnicu¹¹.

¹⁰ Slikovnice i knjige traju biti visokokvalitetne što se tiče ilustracija, teksta, jezika, opreme. Preporučila ih je Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva

¹¹ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://www.kec.hr/>

5.1.2. Programi i usluge za djecu u Knjižnicama grada Zagreba

Za djecu predškolske dobi organiziraju se: igre za najmlađe koje su pod nadzorom odraslih, mogu sudjelovati i roditelji i u kojima se djeca mogu bezbrižno igrati kako ona žele s igračkama, dostupne su im i slikovnice, igraonice u kojima je osnova igra koja je obogaćena raznim aktivnostima. To je posebno osmišljeni razvojni program u prostoru knjižnice. Djeca mogu birati aktivnosti kojima će se baviti: igranjem, slikovnicama, prepričavanjem, slušanjem, izmišljanjem priča, organiziraju se govorne, dramske, likovne i druge aktivnosti. Postoje i male igraonice za djecu manje dobi za koje je prisutnost roditelja obavezno. Programe organizira i vodi stručna osoba. U Zagrebu postoje i igroteke u kojima djeca mogu posuditi igračke i nositi ih kući. Postoje i pričaonice u kojima se knjiga pokušava približiti djeci. Uključuje aktivnosti poput pričanja, slušanja priča, crtanja, pjevanja. Sljedeće su kompjutorske igraonice na kojima djeca igraju edukativne ili zabavne igre te usput uče kako se služiti računalom. Postoje i razne radionice na kojima se naglasak stavlja na igru u kojoj prevladava glazbeni, likovni ili scenski izraz, a pritom se usvajaju i određene vještine. Vrtić u gostima su kreativne radionice u kojima vrtićka djeca dolaze u knjižnicu i upoznaju se s njom. Kazalište u gostima omogućuje da dječje kazalište održava predstave u prostorima knjižnice. U prostoru knjižnice postavljaju se izložbe koje mogu biti tematske ili prigodne.

Za djecu do 13 godina organiziraju se kompjutorske radionice na kojima se igraju igrice i uči se služenje računalom. Postoje i razne radionice: dramsko-scenska, ekološka, filmska, fotografska, glazbena, kazališna, likovna, novinarska, radionica kreativnog pisanja, stvaralačke radionice mješovitog tipa, tematske radionice. Organiziraju se i sastanci čitača na kojima se potiče zajedničko čitanje, kreativno pisanje, čitanje i pisanje poezije, razgovor o knjigama, izrada top liste knjiga. Postoje i društvene igre na kojima se mogu

organizirati i razni turniri na kojima djeca pokazuju svoje vještine, npr. turniri u igranju šaha. Česte su i izložbe te kvizovi na kojima se provjerava i stječe znanje kroz igru i zabavu, a koriste se knjižnični izvori. „Mladi knjižničari“ program je u kojem se djeca upoznaju s knjižnicom i uslugama koje ona pruža. Na multimedijским projekcijama djeca mogu vidjeti razne animirane, dokumentarne, edukativne, zabavne filmove. Knjižnice organiziraju razne susrete pa tako dolaze književnici, pisci, ilustratori, gosti iz različitih područja na kojima djeca mogu proširivati svoja znanja. Knjižničari su zaduženi i za neke vanknjižnične aktivnosti kao što je npr. organiziranje satova lektire¹².

5.1.3. Programi i usluge za djecu u Gradskoj knjižnici Rijeka

Gradska knjižnica Rijeka primjer je knjižnice koja se neprestano širi i nudi razne programe za djecu koja obogaćuju njihovo odrastanje. Članovi se okupljaju u redovnim terminima te se na taj način razvija navika dolaženja u knjižnicu.

Knjižnica nastoji privući što više djece da steknu dobru naviku čitanja. Tako je osnovan čitateljski klub „Mali knjigoljupci“ za djecu od 10 do 13 godina koji se sastaju jednom mjesečno i zajednički tragaju za dobrim i zanimljivim knjigama za djecu. Za udaljeniju djecu koja su na putu Županijskog bibliobusa osnovan je goranski čitateljski klub „Biblioklub“ koji okuplja mlade čitatelje jednom mjesečno koji uživaju u čitateljskim raspravama. Knjižnica nudi i *online* čitateljski klub „Tragači“ koji okuplja djecu od 8 do 13 godina koji svakodnevno pišu o knjigama koje su ih se dojmile, objavljuju svoje priče, raspravljaju o knjigama koje su pročitali, druže se s piscima što ih ohrabruje u vlastitom pisanju te *online* blog „Knjiški frikovi“ na kojem djeca mogu pronaći sebi slične vršnjake. Vrlo je važno da djeca od najranije dobi mogu izražavati

¹² Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://www.kgz.hr/hr>

slobodno svoju kreativnost, a to im je Gradska knjižnica Rijeka, Dječji odjel Stribor i omogućio putem programa „3D (is)printani“. Djeca mogu slobodno dizajnirati i izraditi svoje predmete, a pritom se družiti s vršnjacima i pomagati jedni drugima. Od najranije je dobi dobro da djeca krenu sa svladavanjem stranih jezika zato što su kao „spužve“ koje upijaju s lakoćom. Za djecu od 4 do 6 godina Knjižnica je pripremila igraonicu na njemačkom jeziku koja olakšava svladavanje njemačkog jezika. Za one starije pripremljene su radionice na talijanskome jeziku s predznanjem talijanskog „Prime parole“ te radionice na engleskom jeziku „Playschool“. Jezične su radionice dobra priprema djece za učenje drugoga stranog jezika koji bi djeci olakšavao svakodnevnu komunikaciju, učenje i kasnije posao. One su prvenstveno namijenjene za usvajanje stranog jezika, no djeca istovremeno vježbaju i razvijaju svoje pamćenje, logičko mišljenje i kreativno izražavanje pomoću raznih igara i aktivnosti. Potiče ih se na komunikaciju na stranom jeziku bez straha, a to im pomaže i u komunikaciji na materinskom jeziku. Iako je radionica više usmenog tipa, učenike se potiče da čitaju knjige na stranim jezicima te tako obogaćuju svoje znanje. Učenjem putem igre djeca nisu ni svjesna koliko će im znanja ostati u pamćenju zato što su u prvom redu koncentrirana na samu igru. Za obožavatelje mange i anime stvaralaštva osnovan je klub. Između svojih susreta djeca gledaju anime te se nakon toga nalaze i raspravljaju o njima. „Pssst...priča!“ program je koji knjižnica nudi za predškolarce. Djeci se priča ili interpretativno čitaju priče koje utječu na njihov govor, izražavanje, pamćenje, koncentraciju, kreativnost. Uz pričanje priča osmišljene su jezične vježbe te vježbe pažnje i pamćenja koje pridonose bolje rezultate u jezičnom izražavanju djece. Za djecu koja uče čitati, prvaši i drugaši, osmišljena je radionica „Pssst...čitamo!“ koja poboljšava djetetove sposobnosti govora te utječe na jezik i jezično izražavanje. Važno je da se s djecom prođu vježbe razumijevanja pročitanoga zato što često djeca ne znaju što su upravo pročitala te će im to kasnije u učenju stvarati velik problem. Za djecu koja obožavaju stripove

odražava se „Stripaonica“ radionica koja upoznaje djecu s poviješću stripa, tehnikama prilikom izrade stripa, elementima stripa, junacima. Upoznavanjem raznih autora stripa djeca mogu saznati sve potrebne informacije koje ih zanimaju iz prve ruke. „Knjiga 'mjesto dude“ program je koji potiče zajednički dolazak roditelja i djece u Knjižnicu. Upravo od roditelja treba krenuti želimo li doći do njihove djece. Roditelje treba potaknuti na korištenje knjižničnih usluga. Važno je osvijestiti važnost susreta djeteta s knjigom koja brže potiče razvoj djeteta i utječe na njegovu sposobnost govora, slušanja, razumijevanja, maštu, znatiželju te na stjecanje predčitalačkih sposobnosti. Za osnovnoškolare ostvaruje se program „Slovo po slovo“ koji se nastavlja na program „Knjiga 'mjesto dude“ te se nastoji roditeljima prenijeti poruka da čitanje djeci i s djecom ne smije prestati njihovim odlaskom u školu. Upravo čitanje knjiga roditelja s djecom pomaže djeci u svladavanju slova i pisanja, čitanju slika, vještini čitanja. Knjižnica se želi predstaviti kao partner koji će roditeljima pomoći u procesu svladavanja čitanja i razumijevanju pročitano i koji će ih usmjeravati na pravi put. Program „Tko čita ne skita“ program je koji se nastavlja na prethodno spomenute programe „Knjiga 'mjesto dude“ i „Slovo po slovo“. „Tko čita ne skita“ namijenjen je petošcima i isto kao i prethodni programi govori o važnosti čitanja djeci i s djecom. Važno je omogućiti djeci normalan rast i razvoj te im olakšati učenje koliko je to moguće. Viši razredi osnovne škole zahtijevaju od učenika brže usvajanje gradiva, teže gradivo i kompleksnije zadatke zato je od malih nogu važno da djeca svladaju čitanje s razumijevanjem. Knjižnica nudi razne programe koji obogaćuju slobodno vrijeme školarca. Knjižnica u suradnji s Planinarskim društvom Kamenjak dvaput godišnje organizira projekt „Šuma Striborova“, šetnju po prirodi i planinarskoj stazi na rubnom dijelu grada Rijeke. Knjižnica je zadužena za kulturni dio programa. Knjižnica organizira čitanje u prirodi te je ovaj program još jedan u nizu kojim se naglašava važnost čitanja djeci. Djeci se čitaju priče o nastanku papira od kojeg je knjiga i nastala, čitaju se teme vezane uz prirodu, biljni i životinjski svijet te djeca dobivaju i

edukativni sadržaj. Za jedanaestogodišnjake osmišljena je radionica „Pssst...pišemo!“ na kojoj djeca uče stilsko pisanje. Na toj se radionici djeca upoznaju s različitim funkcionalnim stilovima i njihovim značajkama te ih se poučava na koji se način izraziti u određenom funkcionalnom stilu. „Az Buki Vidi“ radionica je na kojoj djeca upoznaju glagoljicu, njezin nastanak, njezine autore, spomenike i zanimljivosti vezane uz nju. Za djecu mlađe školske dobi, od 9 godina osmišljena je radionica „Mali kućni majstori“ koja upoznaje učenike s likovnim tehnikama. Djeci je posebno zanimljiva radionica zato što radovi koji su napravljeni na radionici poslužili za ukrašavanje Dječjeg odjela Stribor. U suradnji s Dječjom bolnicom Kantrida u Rijeci Knjižnica pruža podršku djeci koja se liječe na Odjelu onkologije i hematologije. Knjižnica skuplja volontere te ih educira za pričanje i čitanje priča djeci prije odlaska na spavanje koje im olakšavaju težak boravak u bolnici. Projekt se naziva „Pripovjedač/ica priča za laku noć“¹³.

¹³ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://gkr.hr/>

5.2. Programi i usluge za mladež u narodnim knjižnicama

5.2.1. Programi i usluge za mladež u Knjižnici „Nikola Zrinski“ Čakovec

Knjižnica „Nikola Zrinski“ Čakovec nema posebno odvojen odjel za mladež, već svoje programe za mladež nudi u sklopu Dječjeg odjela zato je i više programa i usluga za djecu. Od aktivnih programa koji se trenutno nude jest program „Guglanje za mudrice: program informacijskog opismenjavanja tinejdžera“. Cilj je osvijestiti tinejdžere da nisu sve informacije na internetu autentične, kvalitetne, valjane i pouzdane te ih podučiti o važnosti informacijske pismenosti, potaknuti ih da pametnije pretražuju internetske stranice te da koriste i druge usluge koje Knjižnica nudi. Program nastoji podučiti na koji način selektivno pretraživati mrežne izvore. Knjižničari vode učenike kako da pretražuju *online* izvore te kako da pronađu autentične, kvalitetne, pouzdane informacije¹⁴.

5.2.2. Programi i usluge za mladež u Knjižnicama grada Zagreba

Od programa za mladež knjižnice grada Zagreba nude sljedeće: kompjutorske radionice na kojima se razvija informatička i medijska pismenost, kompjutorske igraonice na kojima se mogu igrati razne igre. Organizira se i klub za tinejdžere na kojima mogu iznijeti svoje ideje, igrati igre, ostavljati poruke. Videoteka je program na kojem se mladež upoznaje s filmskim sadržajem i ekraniziranim književnim djelima. Na glazbenim se slušaonicama mladež upoznaje sa svijetom glazbe. Omogućuje se joj i da otvoreno raspravlja, glumi ili piše na programima koji se nazivaju parlaonica/brbljaonica. U debatnim

¹⁴ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://www.kcc.hr/>

klubovima postoje dvije grupe mladeži koje razmjenjuju svoja mišljenja, daju svoje argumente, a sudac odluči koja je od te dvije grupe pobjednik. Na novinarskim radionicama timovi izrađuju likovne i literarne priloge. *Teen* radionice programi su koje vodi mladež i prema željama i interesima članova obrađuju se teme. Organiziraju se i izložbe, (ne)književni susreti, predavanja te kvizovi¹⁵.

5.2.3. Programi i usluge za mladež u Gradskoj knjižnici Rijeka

Gradska knjižnica Rijeka svakodnevno se trudi poboljšati svoje programe i usluge nudeći mogućnost da i sami korisnici predlože neki program za koji smatraju da je potreban Knjižnici. Gradska knjižnica Rijeka kao što je prethodno spomenuto nudi razne programe za djecu, a nešto manje programa za mladež. Prostor za mladež trebao bi biti ugodan prostor koji podsjeća korisnike na dnevni boravak kod kuće. Zapravo je to prava mala oaza za mladež koja je željna dobrih knjiga, filmova, razgovora, kreativnih radova.

Knjižnica za mladež u sklopu Dječjeg odjela Stribor nudi programe kao što su „Stripaonica“ na kojoj se polaznici upoznaju s poviješću stripa, njegovim tehnikama, elementima, vrstama, junacima, autorima. Organiziraju se gostovanja autora stripova te razgovorom saznaju stil, način, tehniku crtanja stripa pojedinih autora. „Stripaonica“ okuplja osnovnoškolce i srednjoškolce koji se zanimaju za stripove i s radošću dolaze zato što je to aktivnost koju su oni odabrali sami bez posebnih zahtjeva škole i Knjižnice. Mladež radionicom obogaćuje svoje znanje o stripu, druži se, pomaže jedan drugome, kritizira i usmjerava jedan drugog. Čitateljski klub „Na margini“ okuplja mladež koja voli čitati i raspravljati o pročitanom te razmjenjivati mišljenja. Djeluju i „Sanjari“,

¹⁵ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://www.kgz.hr/hr>

„Zvezdani DNA“ i „Striborov čitateljski klub“ koji čitaju knjige, raspravljaju o njima, a najviše od svega provode ugodno vrijeme jedni s drugima. U prostorima Knjižnice moguća je i aktivnost 3D printanja i modeliranja. Cilj je projektom pokazati da su knjižnice mjesta stvaralaštva, mjesta koja potiču na rad, mjesta na kojima iz ničeg nastaje nešto, mjesto kreativnosti, eksperimentiranja. Isto tako cilj je približiti novu tehnologiju široj javnosti te novim tehnologijama privući mladež u prostore Knjižnice i navesti ih da se služe njima te ih poticati na kreativno izražavanje¹⁶.

¹⁶ Podaci su preuzeti s mrežne stranice: <http://gkr.hr/>

6. Zaključak

Narodne knjižnice imaju bitnu ulogu u zajednici u kojoj djeluju. Njihov je cilj privući što više korisnika. One moraju biti okrenute prema svim članovima svoje zajednice. Svatko ima pravo na pristup znanju. Članovi ih vrlo cijene zato što pružaju usluge svakome bez obzira na prihode, političko uvjerenje, vjersko uvjerenje, životnu dob, zdravstvene nedostatke. One „dižu“ cijelu lokalnu zajednicu i pozitivno zrače svojim djelovanjem. Upravo zato što imaju veliku ulogu u društvu podliježu stalnom praćenju, procjenjivanju i ocjenjivanju i vrednovanju na temelju podataka koji se šalju iz županijskih matičnih knjižnica u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu koja je matična knjižnica Republike Hrvatske. Uloga narodnih knjižnica nije samo izdavanje knjiga na posudbu već su one otvorenije prema javnosti, privlače javnost u knjižnicu te pozivaju na suradnju i udruživanje sa srodnim ustanovama koje su važne za knjižničarstvo, arhivistiku, dokumentaciju i informacijske službe na području Republike Hrvatske.

Posebnu pozornost usmjeravaju na programe i usluge koje nude djeci i mladeži. Oni su posebni korisnici koji zahtijevaju posebne usluge. Svaka knjižnica treba težiti zadovoljiti njihove potrebe za obrazovanjem, osobnim razvojem, zabavom i raznodom. Za to su važni programi i usluge koje knjižnice nude. Oni djeci i mladeži osiguravaju osobni razvoj bez obzira na njihove interese, želje i potrebe. Bitno je da svatko od njih može pronaći ono što im odgovara i što ih zanima. Svaki program i usluga moraju biti osmišljeni u skladu s dobi djeteta, a korisnici se moraju osjećati ugodno i poželjno u prostorijama knjižnice. Knjižnice prvenstveno žele osvijestiti djecu o važnosti čitanja i uvesti ih u čaroban svijet mašte. Knjižničari su svjesni da djeca imaju smanjen interes za čitanje pa znaju da je na njima velika odgovornost koja zahtjeva od njih da privuku djecu u knjižnicu i da ih tamo i zadrže. Zato je

potrebno pomno isplanirati svaki program koji knjižnica nudi. Važnu ulogu u razvijanju čitateljskih navika imaju i roditelji te upravo rad s roditeljima i djecom u zajedničkim programima jedna je od bitnih komponenta svake knjižnice.

Na temelju istraženih internetskih stranica narodnih knjižnica u Čakovcu, Rijeci i Zagrebu može se zaključiti da su knjižnice posebno usmjerene na svoje mlađe korisnike te da imaju cilj poticati razvoj i pomagati u razvoju svake mlade osobe. Knjižnica treba biti mjesto u koje djeca i mladež žele ući i u njemu ostati, a to svaka knjižnica pokušava napraviti razvijanjem raznovrsnih programa i usluga. Na temelju svih prethodno nabrojanih programa i usluga, može se vidjeti da gradovi Čakovec, Rijeka i Zagreb imaju dobro razvijene i organizirane programe kako za djecu male dobi tako i za mladež. Rijetke knjižnice imaju posebno odvojene odjele za mladež. Programi i usluge za nju su u sklopu dječjeg odjela upravo zato što je u radu s mladeži potreban pedagoški pristup koji knjižničari koriste u radu s djecom. Pokazano je da se djeca aktivno uključuju u knjižnične programe što pomaže djeci i mladeži da ostvaruju svoje ideje, provode ih u djelo, uče i osnažuju sami sebe. Vjerujem da svatko može pronaći područje koje ga interesira i program u koji će se uključiti i koji će rado posjećivati te u njima knjižnice drugih gradova mogu vidjeti dobru organizaciju te nešto takvo ponuditi i korisnicima svoje knjižnice. Svaka knjižnica mora se predstaviti javnosti kao sigurno mjesto na kojem djeca i mladež može kvalitetno provoditi svoje vrijeme, a istovremeno kao mjesto koje utječe na njihov razvoj.

7. Sažetak

Knjižnica ima važnu ulogu u životu svake mlade osobe. Utječe na razvoj vještina koje su važne za cjeloživotno učenje i pismenost. Djeca i mladež specifična su ciljana grupa korisnika za koje knjižnica mora osmisliti posebne programe i usluge da bi zadovoljila njihove potrebe. Bogati i dobro osmišljeni programi i usluge zadržavaju djecu i mladež u prostorima knjižnice gdje razvijaju svoje vještine pisanja i čitanja. Knjižnica je suradnik u osobnom razvoju svojih korisnika. Programi i usluge moraju biti osmišljeni tako da zadovolje njihove potrebe, interese i očekivanja. Važno je i razgovorom saznati što oni očekuju te ih prema tome aktivno uključiti u osmišljavanje programa. Cilj je da mladež u slobodno vrijeme dolazi u knjižnicu te da razni programi i usluge utječu na intelektualni, emocionalni i društveni razvoj mladeži. Knjižnica organizira programe koji su kulturni, umjetnički, zabavni i rekreativni te putem njih djeca i mladež uči kako kvalitetno organizirati svoje slobodno vrijeme.

Ključne riječi: knjižnica, djeca, mladež, usluge, programi, slobodno vrijeme

Literatura

Javor, Ranka (priredila). *Dječja knjižnica za novo tisućljeće*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2001.

Koren, Marian. *Pravo djece na informaciju*. U: *Slobodan pristup informacijama u službi kulturnog razvitka: zbornik radova*, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002.

Malnar, Aleksandra (uredila). *Upute za poslovanje narodnih knjižnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996.

Martinović, Ivana; Stričević, Ivanka. *Kompetencije dječjih knjižničara: koliko poznaju literaturu za svoje korisnike*. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 3(2013), 67-90.

Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova s 9. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb: NSK, 2015.

Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.

Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Stipanov, Josip. *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: Školska knjiga, 2015.

Stričević, Ivanka. *Knjižnice za djecu u suvremenoj Europi: interkulturalni pristup u multikulturalnom okruženju*. *Knjižnica* 53(2009)1-2, 197-208.

Stričević, Ivanka; Čičko, Hela; Križanić Delač, Đurđica. *Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 49, 1(2006), 22-36.

Stričević, Ivanka; Čunović, Kristina. *Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), 47-66.

Mrežne stranice knjižnica

Gradska knjižnica Rijeka: <http://gkr.hr/>

Knjižnice grada Zagreba: <http://www.kgz.hr/hr>

Knjižnica "Nikola Zrinski" Čakovec: <http://www.kcc.hr/>